

oproštajno ljubavno pismo

dževad karahasan

»Dragi moj neuhvatljivi, zovem te, tražim, čekam — nema te. Izmičeš mi kao lijepa mogućnost ili pretjerana nada. Ne dolaziš mi u snove, ne odazivaš se u osamljene sumrake da sa mnom razgovaraš, ne uspijevam te dozvati čak ni kao želju u onim trenucima prije sna, u kojima si me uvihek pohodio. Li ti jasno šta знаći to da te čak ni moje tijelo više ne poznaje? Ono se tebe ne sjeća, a ti do njega ne znaš (ne želiš?) naći put. Je li to konačno?«

Kad sam osjetila da predugo traje vrijeme u kojem ti ne dolaziš, pokušala sam čarati ne bih li te dozvala. Najprije dugo čitam nešto od onoga što si napisao, nastojeći da oponašam tvoj izgovor, a onda zatvorim oči, pokrijem se svitkom po licu i dozivam te, dozivam, čekam. Tijelo mi se ne sjeća tvojih dodira. Pokušavam te zamisliti pa ni u tome ne uspijevam. Dok ti sklopim ruke, lice ti se raspline u nekakav iskrivljeni obris koji ni po čemu ne liči na tebe. Ni glas te ni čujem osim kad čitam nešto tvoje oponašajući tvoj govor. Zar si se zaista potpuno pretočio u nekog drugog? Ili naprosto više ne postojiš?

Dozivajući te čitanjem, našla sam ovu priču. Dobro znam da mi je nisi poslao ovako uobičajenu, sjećam se samo bilježaka koje si poslao ne bi li se oslobođio potrebe da se baviš ovim slučajem. Ne moram te uvjeravati da je ja nisam napisala. Ne bih znala, a ne bih ni htjela jer i dalje mislim da je pisanje zamjena za doživljaj. Možda je bogatije i ljepše od doživljaja, kako ti tvrdiš, jer umjesto jednoga konačnog nudi bezbroj mogućih doživljaja, ali bih ja ipak ostala na sigurnom i izabrala jedan stvarni umjesto bezbroja mogućih doživljaja. Uživajući u našoj mogućoj ljubavi, osuših se kao sušna grana.

Šta ti govori ova priča? Meni kaže da sam došla blizu mjeseta od kojeg počinje ludilo prepuštajući se mogućim ljubavnim zagrijajima s tobom. Tebi će možda reći nešto više, zato ti je šaljem. Samo ne znam hoćeš li je smatrati svojom, ili mojom, ili našom. Šta misliš?

Na tvoje žalopino pismo ne bih odgovarala, dragi moj blaženi mišu s ruba pustinje. Čula sam tvoju priču onda i pročitala sam je sada, i nemam šta reći sada kao što nisam imala ni onda. Svi slijedimo svoju sudbinu i svoju prirodu. Vjerujem da ti je teško medu tvojim gladnim lavovima, ali znam da bi svoj život smatrao promašenim da nisi prodro u njihovu blizini. Mene si volio i sa mnom si lijepo živio (znam to sada i znala sam onda kad si odlazio a ja te puštala da odes), ali si otisao da stičeš znanje u središtu svijeta. To znanje su oni i život u njihovoj blizini, ono ti je trebalo više od mene i od ljubavi sa mnom. Ne krivim te, ti si takav, ali sada nemoj kukati i tugovati, a pogotovo se nemoj praviti zbumjenim ili nesrećnim. Ako ti to može nešto pomoći, podsjećam te da su i tvoji lavovi nečiji miševi. Negdje hoda neki lav koji će pokrenuti pomamljeno krdo da se ispunji njihova sudbina, upravo onako kako oni pokreću krda radi tvoje sudsbine. Uvijek negdje neki lav gladuje.

Ali to nije naše, sve se to nas ne tiče, neću o tome. Bojim se. Pojavi se ili se bar javi, ali kao ti a ne kao blaženi miš koji mudruje i podučava ljude u vještini vladanja. Uplašena sam i umorna, toliko umorna da se više ni za tebe ne mogu boriti. Zato se pojavi sam, bez mog poziva. Begzada.«

PRIČA O MUTEVEKILU I ZUBEIDU

Priča se da je veliki emir Hadžadž ibn Jušuf, mir duši njegovoj, kojega su buntovnici i nezadovoljnici prozvali Zalimom, bio prijek i netrpeljiv čovjek koji nikoga nije volio i koji u svojoj blizini nije trpio saje, smijeha i veselja. Istina je da on nije imao harema i da se malo ljudi moglo pohvaliti time da mu kao prijatelji zalaze u kuću, ali se ipak može reći da su za-

vidljivci i buntovnici, koje je sabljom i strahom prisiljio da poštuju red u svijetu, izmisili te priče o njemu ne bi li ga ocrnili i u pamćenju ga ostavili kao nasilnika i mrzovoljnika. A istina je da se on volio i smijati i šaliti, da je čestite ljudi okupljao oko sebe i znao ih nagraditi ako ga dobro nasmisi i lijepo zabave.

Mnogo bi o tome mogao ispričati pjesnik Mutevekil koji je stalno bio uz njega i koji je zajedno s njim došao iz Hidžaza u Kufu kao da mu je brat, rod ili rob. Mogao bi ispričati Mutevekil koliko se puta on lično našao s velikim emirom Hadžadžom, i to čak i onda kad onome nije bilo do šale, pa je uvijek imao mjesto u njegovoj kući i mnogo je dobra od njega vidi.

Jedan je zanimljiv i istinit slučaj ispričao Muhammed al-Huzaji koji ga je slušao od svog oca koji je tu bio prisutan. Emir Hadžadž je, po dolasku u Kufu, objavio narodu da traži pokornost i poslušnost kalifa Abdul-Maliku, neka bi Allah bio zadovoljan s njim, i da će tada svima biti zaštićeni život i imanje, a da će strogo kazniti sve one koji ne budu poštovali tu njegovu riječ. Iste je večeri Mutevekil pitao velikog emira Hadžadža kada misli sebe kazniti zbog neposlušnosti kalifa, a on da je svedok te neposlušnosti i uvijek će je posvjedočiti. Svim gostima koji su došli na večeru da pozdrave novog emira, a u gostima su bili svi ugledni ljudi iz Basre i Kufe i iz cijelog Iraka, stadezalogaj u grlu i svi pogledaše Mutevekila zbrinuto ili uplašeno, a neko možda i zlurado ako mu je zavidio na vještini da svirkom obrađuje ljudsko srce i na mjestu uz koljeno močnog velikog emira.

»Jesi, gospodaru, ja svjedočim da si bio neposlušan prema kalifu, Bog mu život produžio, jer sam lično bio prisutan«, govorio je Mutevekil kao da draži sudbinu ili kao da ispituje koliko je njegov gospodar sposoban trpeti. »Ja sam bio kad ti je naš gospodar kalif, Allah mu slavu uvećao, ponudio da izaberem deset robinja iz njegovog harema, a ti si otklonio rekavši da ćeš umirivati žene kad umiriš narod. Još si rekao, svojim sam ušima čuo, da si ti vojnik i da ne znaš šta bi sa haremom, a da ti je blago tvoga gospodara milje i od tvoga vlastitog. Je li ti on rekao da izaberesh? Jeste. Jesi li ti izabran? Nisi. Je li to neposlušnost? Jeste. Jesam li ja šta slagao? Nisam. Hoću li sada biti kažnjen? Hoću. Zašto? Pitajte moga gospodara, ja zaista ne znam jer sam rekao čistu istinu.«

Nije bio kažnjen za ovu mahnitu šalu nego je čak dobro nagrađen i svi su se od srca smijali, a najviše veliki emir Hadžadž za kojega ipak zli jezici kažu da je bio mrk čovjek prijeke naranči koji nije volio i čak nije mogao podnijeti smijeh i šalu.

Opet je veliki emir Hadžadž priredio veliku i sjajnu večeru kakva priliči njegovoj milosti i ugledu kad se vratio iz Mekke gdje je sabljom i ugledu buntovnike i smutljivce raznih vrsta. Na toj večeri je Mutevekil opet pravio saje, pričao, svirao i zabavljao ljudе kako samo on umije, sklapao šaljive i ozbiljne stihove, sve dok nije dojadio svima a i najviše velikom emиру Hadžadžu. Tada je emir pozvao stražu i na redio da Mutevekilu na glavu stave ular, na led samar a ispod led-a podrepnjak za magarcu. Onda ga je svojom rukom vodao između gostiju i smijao se kao нико od njih. Kad su Mutevekila pitali šta ga je to snašlo, on je, onako uređen, odgovorio: »Evo mi naš gospodar dao odjelo najboljega među svojim neprijateljima i onima koji ga mrze«, a emir Hadžadž se ni na to nije naljutio nego se od srca nasmijao i bogato ga nagradio, dopustivši mu uzgred da opet sjedne među njih normalno odjeven.

Ta je večera potrajala do kasno u noć, a Mutevekil je nakon večere otisao kod velikog junaka Muhalleba ibn Abu Sufre koji ga je pozvao da se natječe u sviranju s jednom njegovom robinjom. Pošto je slavio pobedu i svoje veliko junaštvo pokazano u bici sa haridžija-

ma, Muhalleb je iznio i vina, i badema, i mesa raznih ptica, a robinja s kojom se trebao natjecati Mutevekil bila je lijepa i vatreна, s pokretima kao u gazele i s očima kao zvijezde u noći mladog mjeseca. Tako se Mutevekil proveo kao malo koji među ljudima, stalno se štipajući za bedro da provjeri je li budan, a ipak je svirao kao da je dospio u neki od boljih svjetova, i pobedio je robinju u sviračkom natjecanju, i dobio je robinju na poklon sa svom njezinom opremom od dobrog i razdražljivog Muhalleba.

Idući ujutru svojoj kući, zanesen i umoran, slušao je Mutevekil svoju svirku i robinjin govor, a najbolje je čuo Muhallebove riječi poviale i izjavu da će, dok je on živ, Mutevekil uživati njegovu zaštitu i naklonost jer zabavničeg čovjeka nema od mora do mora. Tako je išao kroz grad kroz neki čudesni vrt, slušajući svirku i riječi ugodnije njegovom uhu od svirkar, a gledajući svoju robinju koja je zaista najljepša među ženama i ništa manje lijepu prebogatu trpezu za kojom je osvanuo.

Tako je, ne čujući ga i ne videći, prošao pred prosjaka Zubeida, nekadašnjeg velikog junaka koji se predao prosjačenju kad su počeli nemiri, govoreći da on neće vojevati ako treba prolivati bratsku krv. Svi su u Kufi znali ko je i kakav je Zubeid, svi su ga poštivali a neki su ga i voljili, pa je svaki čestiti čovjek stao da malo porazgovara s njim, da uzdahne što takav junak ode u prosjake, da ga zamoli da počne raditi i obeća mu pomoć ako se Zubeid posveti nekom poslu. Valjda se zato Zubeid tako razbjesnio kad je Mutevekil prošao pored njega ne pogledavši ga, pa je potegao na njega sabljom da ga ubije i odsjekao mu desnu ruku (dobro je učinio Zubeid što je otisao iz vojske na vrijeme da ostavi uspomenu velikog junaka i vještog vojnika jer bi mu ovakav zamah u borbi pomutio tu uspomenu).

Možda bi on, onako bijesan, i ubio jadnog Mutevekila da se bazar nije već prilično napuni ljudima tako da se na Mutevekilov vrisak sleglo pola Kufe i napravila se takva gužva da se nije moglo disati a kamo li ubijati bližnjeg svoga. Padajući iz svoga čudesnog vrtu na prašnju ulicu Kufe i pod Zubeidovu sablju Mutevekil se, srećom, onesvijestio pa su mu mogli na miru zatrpati ranu prašinom i tako mu zaustaviti krv. A u tom času i trenutku tada je naišla robinja koju je prošle noći zadobio svirkom, idući u njegovu kuću sa svom svojom opremom i s bogatim darovima od Muhalleba, pa je, videći svoga novog gospodara u prašini i u krv, pocijepala haljine i pala, jecajući, po njemu. Rekla je ljudima da ga brzo nose kod Muhalleba, a tamo su mu patrljak zaprekli vremelj uljem i tako su spasili krv i ostatek života. To je bilo s njim.

A Zubeida su stražari odveli kod velikog emira Hadžadža da mu sudi. Emir se silno razgnjevio na svoga bišeg vojnika i zaprijetio mu najtežim kaznama jer je nasrnuo na život čestitog čovjeka i njegovoga bliskog prijatelja.

»Teško tebi, šta si to učinio?«, vikao je emir crveneći od gnjeva. »Ja te moram kazniti i kad ne bih htio, a zamisli kako će te tek kazniti ovako — kad to i hoću.«

»Čini sa mnom što ti je volja, ja sam to i zaslužio«, reče Zubeid.

I upravo je emir zaustio da mu izrekne kaznu, kad upade Muhalleb i pade pred njegove noge.

»Preputst mi, gospodaru, dušu ovoga čovjeka jer sam sinoć u srcu zavolio tvog pjesnika Mutevekila«, zamoli Muhalleb ljubeći zemlju između emirovih ruku.

»Kako možeš to moliti, nesrećniče, ako znaš što je ovaj učinio?!«, ponovo se razgnjevi veliki emir Hadžadž. »Ako me još jednom zamoliš za njegov život, odsjeći će i twoju glavu, jer on mora biti kažnjen.«

»Nisam ga ja ni mislio iskupiti od kazne, gospodaru«, uze se zaklinjati i pravdati Muhalleb, još jednom ljubeći zemlju između emirovih ruku, »nego sam htio da mu Mutevekil sudi kad dode do sebe. Zasluzio je od nas toliko da preudi nasilniku koji je nasrnuo na njegov život.«

»Vodite ga«, zapovijedi emir stražarima pokazujući na Zubeida, a Muhalleb objasni da će suditi njemu lično pokušati li spasiti onog nasilnika i bježunca iz vojske koji više voli prosititi nego služiti svojim gospodarima. Vikao je da mu Muhalleb svojom glavom jamči za Zubeidovu, da Zubeida treba posebno strogo kazniti

jer je nečuveno da neko odbije ratovati s buntovnicima i smutljivcima a nasrće na emirove prijatelje i čeljad, a onda se zakleo da će on svojom rukom posjeći svakoga ko pokuša Zubaidu pomoći.

Mutevekila su u Muhallebovoj kući pazili kao da im sreća od njega zavisi. Na njegovoj trpezi je bilo voća i mesa svih vrsta, za napitke su se na njegove oči cijedile u vodu po dvije-trske, a u san ga je svake noći otpremala i ujutru iz sna dozivala njegova lijepa robinja svirkom kakvu ni on nije mogao zamisliti. Tako su ga pazili da je jednom glasno poželio izgubiti i drugu ruku ili barem uho, ne bi li se produžilo obilje kojim su ga okružili i pažnja koju mu posvećuju. Zbog takve se pažnje za desetak dana oporavio dovoljno da on i Muhalleb odu do velikog emira i dogovore se o kazni za Zubaida kojega je straža pratila čak i na ono mjesto.

Emir se obradovao Mutevekilom oporavku i duboko zažalio što više nikada neće slušati njegovu svirku. Obdario ga je sa četiri hiljade dirhemata, obećavši mu još toliko ako za nadnešen deset dana potpuno ozdravi, a onda ga milostivo upitao kakvu kaznu želi odmjeriti Zubaidu.

»Ja bih, ga, gospodaru, ostavio bez twoje kazne, izgovori Mutevekil nakon dugog razmišljanja. »Mislim da je bolje kažnjen ako ja napišem podrugljivu kasidu ili poučnu priču, nego ako ga ti mučiš ili posječeš. Napisao bih da on i nije bio neki osobit junak, malo bih se narugao njegovoj ratničkoj vještini koju je teško očarao promašivši citavog čovjeka, a onda bih mogao napisati da su mu za kaznu otpale i ruke i noge. Mislim da bi to bila teža kazna nego da ga ti kažnjavaš jer je takvima podsmijeh gor i od svakog bola.«

To je Mutevekil rekao, a emir se na to razgnjevio toliko da neko vrijeme nije mogao ništa reći nego se samo valjao po jastucima krkljavajući. A kad je došao do riječi napade Mutevekila najtežim riječima, nazivajući ga nezahvalnikom i drznikom, a onda mu oduzme i novac kojim ga je bio obdario.

»Kako ćeš ti, bezumni čovjče, usporedivati svoju kaznu s mojom, i još svoju proglašiti težom?«, vikao je emir na Mutevekila. »I usuduješ se moliti milost za onog buntovnika umjesto da budeš zahvalan što sam odlučio da te ja lično osvetim.«

Mutevekil je pokušavao nešto objasniti, ali ga je veliki emir Hadžadž otjerao govoriti da je najveća milost koju Mutevekil još od njega može dobiti to da mu ostavi njegovu nedostojnu glavu, a on će mu je i ostaviti ako mu Mutevekil više nikada ne izide na oči jer će ga tada sigurno rasjeci kao kurbanu. Tako se siroti Mutevekil povukao, a Muhalleb je uspio emira namoliti da pristane na kaznu koju je pjesnik predlagao govoriti da će to biti teža kazna i strašnija opomena od običnog odsijecanja glave.

»Ubiješ li ga, ljudi će ga nekoliko dana spominjati i onda zaboraviti kao da se ništa nije dogodilo. A ako mu odsiječeš ruke i noge, svaki dan će, ulazeći u bazar, vidjeti truplo koje ih upozorava na emirovnu moć i njegovu pravdu«, govorio je Muhalleb praveći se da ne vidi razliku između toga i onoga što je Mutevekil predložio. To je on radio ne bi li emira ponovo umilostivio prema njegovom pjesniku i prijatelju, a nije ni znao da Mutevekilu spremi time njegovu sudbinu.

Zubaidu su odsijekli ruke i noge, spržili rane vrelim gvožđem da zaustave krv i našli ljude koji će ga svakog jutra iznositi pred bazar da bi narod u njemu video upozorenje i na njemu mogao činiti dobra djela. Kad su pred Zubaidom zapalili njegove bivše udove on se obeznenio, iako su mu rekli da je to za njegovo dobro. Ali je kasnije i on govorio da je to dobro jer mu je otvorilo oči i uvjerilo ga da nema duše tamo odakle je istekla krv. Svima je pripovijedao da se obeznenio od smrda a ne od bola ili od duše — nije ga moglo boljeti jer je iz udova istekla krv tako da više nisu bili živi ili bar nisu bili njegovi jer u njima više nije bilo njegove duše. Ali je zato toliko smrdjelo da se on više nikada neće uznenjeti i pomislići o sebi nešto dobro. Ipak je to on smrdio i tako čemo jednom smrdjeti svi mi. To je bilo s njim.

Mutevekilu je Muhalleb s radošću ispričao onu šta je ubijedio emira ne bi li utješio njegovo srce ojadenjem nemilošću u koju je pao. Ni je mogao ni slutiti da će to Mitevekila ojediti

još gore i da će on, raščupavši od bola svoju kosu, zajecati kako je to gore nego da su ih obojici pogubili. Na sve to se Muhalleb silno razgnjevio i otjerao Mutevekila iz kuće govoreći mu da je nezahvalnik i licemjer.

»Ti si rekao da su mu za kaznu otpale ruke i noge i da bi ti tako napisao«, govorio je gnjevno Muhalleb. »ako si tako rekao, znači da bi tako i učinio jer čestiti ljudi rade ono što govore. Samo licemjeri prave razliku između onoga što kažu i onoga što čine, pa si ti licemjer i loš čovjek jer ti tu razliku praviš. Rekao si da su mu ruke i noge otpale, a sad se ovdje prenemazeš i jecaš i što smo mu ih mi odsijekli. Isto bi tako mogao govoriti da si meni prijatelj, a pri tome mi otvor staviti u hranu ili meni iza leda pomagati moga neprijatelja«, govorio je Muhalleb tjerajući Mutevekila iz svoje kuće.

U narednim je danima jedina utjeha tužnom Mutevekilu bila njegova nova robinja koja mu je svirala, spravljalala mu rijetka jela, privopijedala mu i zaklinjala se da razumije sve što je on nastojao objasniti emiru i Muhallebu. I razumjela je, po svemu se vidjelo da razumije i da se u srcu slaža s Mutevekilmom. Kako bi on tih dana trpio bez nje i kako je za nju sve vrijeme zahvaljuvao Bogu, to samo on i Milosrdni znaju. Ali i dobri ljudi mogu zamisliti kako bi mu strašno bilo da uz njega nije bila ona onakva kakva je, a možda se bez nje ne bi ni oslobođio svoje teške tuge.

Jednog dana medu danima pošao je Mutevekil u bazar ne bi li se malo razonodio medu ljudima i ostavio svojoj novoj robinji vremena da se odmori i prikupi snage za njega. Pred bazarom je našao na Zubeidovu truplu i istog trenutka osjetio kako se uznenirava sve ono što su on i njegova robinja sviračica danima umirivali. Najprije su se on i Zubeid pravili da se medu njima nije dogodilo ništa čudno pa su kao dva obična poznanika razgovarali o nemirima i štetama koju oni nanose vjeri i trgovini, pa o vrijednosti bazara za život grada, pa o uređivanju vrtova i važnosti vrtova za ljudski život. Ali se nisu mogli pretvarati kako valja jer su objicja vidjeli da su invalidi i znali kako su to postali, pa su stalno zamuckivali i gubili riječi, buljili tamo gdje bi im trebali biti izgubljeni udovi, u razgovoru o nemirima uporno zaobilazili ime velikog emira Hadžadža bez kojega se nemiri ne mogu ni spomenuti... Bilo je suviše teško i bilo je nemoguće da se pretvaraju, pa je Mutevekil ustao, kupio raznog voća i mesu, našao čovjeka koji će Zubaida nahraniti i rekao Zubeidu: »Dok ja bilo šta imam, naći će se i za tebe, ne moraš se brinuti i ne moraš prospiti. Jedino te molim — kaži mi zašto si me onda napao.«

Zubeid mu je rekao da je to učinio za spas vjere. U ovim nesrećim vremenima mora se progontiti sve što se protivi pravoj vjeri jer nas jedino potpuna vjera može održati na životu. A on, Mutevekil, prošao je pored prosjaka prezirući ga i pokazujući da ga se njegova bijeda ne tiče. Zato je Zubeid osjetio da ga mora kazniti i zato je potegao sabljom na njega.

Znao je da Zubeid laže i znao je da zna da on to zna, ali mu to nije pomoglo da umiri sve ono što se uznenirilo. Otišao je kući zbrunjen i opterećen gore nego ikad, gore nego i onda kad mu je dobri Muhalleb došao s radosnom vješću o kazni koju su po njegovoj želji propisali Zubeidu. Robinja ga je tješila i umirivala svirkom i hranom, ljubavlju pa na kraju i vnom — posve uzalud. On je bez prestanka govorio o svojoj krivnji i o tome kako ta krivnja nije ni pola jada. U pravu je Muhalleb i rekao mu je pravu istinu kad se ono razbjesnio na njega. On je propisao kaznu Zubeidu, on je izgovorio i bio spremran zapisati tu kaznu, a čestit ljudi moraju činiti ono što kažu, što znači da je on jedini pravi krivac za Zubeidovu nesreću. Ali to nije ni pola jada, krivnju bi on podnudio nekako i Zubeidovu nesreću sasvim lako. Pitanje je kako podnijeti strah koji ga je preplavio kad mu se otkrilo da može smisliti jedino ono što je stvarno koliko i dogadaj. Kad je podnijeti stid što je tel sada to otkrio, a godinama izmišljala i vjeruje da izmišljala ono što hoće? Kako podnijeti moć i jad koje iza tog sluti i koji nipošto nisu za njega jer ni moći ni jad nisu, zaista nisu, ono što on za sebe želi?

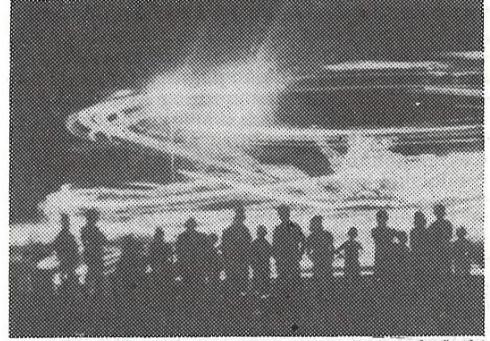
Jecao je tako robinji do nekih doba noći, a ona ga je slušala, potvrđivala mu i tugovala zajedno s njim. »Sigurno si kriv, dragi moj gospodaru«, govorila mu je tihno i tužno, »ali mo-

raš sačuvati sebe jer jedino živ čovjek krivnju može iskupiti. A ono ostalo, ono teže od krivnje što te muči, moraš trpjeti. Dodijeljeno ti je pa ga nosi, ništa drugo ne možeš.« Sve je razumjela i sve je znala, bila je pravi Božiji dar, ali po-moći nije mogla ni ona.

Cim se razdanilo otisao je opet na bazar znajući da će tamo naći Zubaida, da će mu nakupovati obilje hrane i poklona i da će ga opet pitati zašto je na njega nasruuo sabljom, a da će Zubeid na to izmišljati i lagati, možda protiv svoje volje. Sigurno protiv svoje volje, znajući da će se gristi kao najgori neprijatelji iako protiv čovjeka nikad ništa nije imao.

Zubeid je rekao da je i on čovjek i nije mogao podnijeti da se pored njega prode tako kao da ne postoji. Obojica su znali da će sutra reći nešto drugo, prekosutra nešto treće, i znali su da će se tako vidati i razgovarati svakog dana, dok traju svoje dane u ovom svijetu. To je bilo s njima dvojicom.

Dugo su se Mutevekilovi dani sastojali iz toga da do podneva sjedi na bazaru i razgovara sa Zubeidom, a poslijepodne i noću kinji sebe i svoju robinju razgovorima koje ni sam nije baš dobro razumio. Neko ga je vrijeme robinju privlačila kući i malo mu olakšavala muke, ali je, kako su dani tekli, sve duže bio sas Zubeidom i sve kraće kod svoje kuće, kao da je Zubeid nadjačao i robinju i njezinu ljubav. Darovi koje je kupovao Zubeid rasli su a njegova kuća se praznila, dok nije na kraju prodao i novu robinju koju je volio iznad svega. Na kraju je imao samo kuću i u kući samo gomilu svitaka na kojima je bilježio ono čime je Zubeid objasnjavao svoj nasrtaj na njega.

igor bašeski

Kako se Mutevekilova kuća prelivala u Zubeidovu, tako se i sam Mutevekil prelivao u njega jer se Zubeid stalno širio i debljao a Mutevekil se sušio i tanjio. Pa ipak je Zubeid prvi zanemoćao i jednoga medu danima rekao Mutevekilu da se više neće vidjeti jer je njemu putovati. Tada ga je Mutevekil pitao zašto izmišlja sva ona silna objašnjenja i zašto mu je ispričao sve one priče u kojima tumači svoj napad na njega. »Mislio sam da si pametnji i da ćeš se brzo dosjetiti«, odgovori Zubeid boreći se s dušom. »Pa moram imati neko objašnjenje, čovjče dragi, moram naći neki razlog što sam nešto tako krupno učinio.« »A ti ne znaš?«, pitao je Mutevekil sa strahom, jedva protisnuvši ono »ne znaš« kao da mu je u njemu sudbina. »Ne znam. I kunem ti se da je u tome sva istina i jedini odgovor«, reče Zubeid i lako se rastavi s dušom.

Mutevekil se vratio svojoj kući, debelem četkicom napisao »ne znam« preko citavog svitka i stavio ga, onako rastvorenog, na gomilu svitaka na kojima je zabilježio Zubeidove ranije odgovore. Od tada se o njemu ništa nije čulo. Ne zna se li je otputovalo u neki daleki kraj, je li umro ili se u očajanjem njegovo tijelo rastvorilo pa se Mutevekil pretvorio u džinu. Samo je robinja koju je volio i koja je njega onako jako voljela pričala da se on ponosi što tako mnogo lici na davnog i malo poznatog pjesnika al-Mutalamisa. Nije ni znao, jednik, da ta sličnost dolazi otuda što mu je sudeno da ponovi sudbinu svog zaboravljene prethodnika, kojeg je, kaže robinja, isto tako nestao. Samo što je za njega lako jer je bio nevjernik i nezna božac, pio je i zakopavao žensku djecu, ali Mutevekil... A možda je i robinja to izmisnila jer je voljela Mutevekilu i željela da nekako objasni njegov slučaj, a možda se radi o nečemu posve trećem. Allah najbolje zna, neka je slava Njemu kojem nikao nije sličan.